

HODNOCENÍ ABSOLVOVANÝCH KURZŮ POSLUCHAČI PEDAGOGICKÉ FAKULTY

"INDEX"

Metody a popis vzorku

Další užitou metodou při výzkumu studentů pedagogické fakulty UK ve školním roce 1992-93 bylo individuální posouzení kurzů (přednášek, seminářů a praxí) absolvovaných v průběhu dosavadního studia jednotlivými posluchači školy - tzv. index. Klasifikace studentů měla shrnout jejich zkušenost z každé přednášky či semináře komplexně, tedy jak s ohledem na kvalitu obsahu a na formu podání, tak vzhledem k provázanosti kurzu s celkovou koncepcí studia. Jednotlivé, z indexu opsané přednášky a semináře, hodnotili respondenti obdobně jako ve vysokoškolském klasifikačním řádu "známkou" ve škále od jedné do čtyř, kde jednička představovala mezní kladnou hodnotu a naopak čtyřka mezní hodnotu zápornou.

Instrukce sice zdůrazňovala hodnocení kurzu jako celku, jeho přínosnosti či nepřínosnosti, ale do výsledné známky se jistě významnou měrou promítla i osobnost vyučujícího.

Šetření se zúčastnilo 195 studentů vybraných oborů druhého, třetího a čtvrtého ročníku (viz tabulka č. 1), kteří zároveň vyplňovali dotazník a spolupracovali při commitmentu (podrobné údaje za celý vzorek viz dotazník). Výběr respondentů není reprezentativní, ale je cílený. Studenti byli vybíráni s ohledem na proporční zastoupení tří hlavních studijních směrů (VVP, SPPG, ZŠ1) a ne s ohledem na reprezentativnost v rámci jednotlivých kateder. Proto nelze brát výsledná čísla jako absolutní hodnoty, ale slouží k ukázání směrů a preferencí. Uvedený výběr dovoluje sebraná data zpracovat a interpretovat jak s ohledem na studijní obor a jeho ročník, tak dle nabízejících se analytických řezů po základních studijních profilacích (speciální pedagogika, učitelství prvního stupně, všeobecně vzdělávací předměty - větev humanitní - obory český jazyk, občanská výchova, pedagogika a anglický jazyk, a větev přírodovědná - obory matematika, chemie, základy techniky), popřípadě po ročnících. Právě souborné analýzy v rámci tří základních studijních orientací na pedagogické fakultě a jejich porovnání umožní formulovat závěry přesahující jedinečnost konkrétního studijního oboru či kombinace.

Tabulka č. 1

Složení informátorů

Obor Ročník	ZŠ1	Pg-Čj Pg-Ov	SPPG	Čj-Ov Čj-Hv	Aj-Hv Aj-Vv Aj-M	M-CH M-Zt	Celkem
II.	7	8	26	7	15	8	71
III.	33	16	32	17	4	9	111
IV.				6		7	13
Celkem	40	24	58	30	19	24	195

Zpracování

V první fázi zpracování indexu bylo nutné sjednotit všechny přednášky v rámci jednotlivých studijních oborů a porovnat je s vypsáním seznamem přednášek ve sledovaných školních rocích. Podařilo se tak sestavit reprezentativní soubory kurzů, které studenti daných oborů absolvovali v průběhu svého studia. Takto zachycených přednášek bylo 1076.

Pro vlastní vyhodnocení "přínosnosti" přednášek a seminářů v pohledu studentů bylo zvoleno počítačové zpracování. Vytvořené seznamy kurzů byly zakódovány. Každou položku (přednáška realizovaná u konkrétního ročníku vybrané studijní skupiny) nahradil kód zahrnující 1. standardizovanou zkratku přednášky, a číselné znaky pro: 2. katedru, která výuku předmětu zajišťovala, 3. školní rok, ve kterém byl kurz realizován, a konečně 4. studijní skupinu, pro kterou byla přednáška, popřípadě seminář vypsán. K jednotlivým kurzům realizovaným ve vybrané studijní skupině byly pak přiřazeny "známky", které jim studenti udělili.

Jednotný identifikační systém přednášek v konečném zpracování umožnil tříditi údaje z mnoha stran. Počítačové vyhodnocení indexu podalo 1. průměrné hodnocení absolvovaných kurzů za celý soubor, za sledované studijní obory a určilo průměrnou známku pro jednotlivé studenty. 2. Stanovilo průměrnou "známku" také pro jednotlivé absolvované přednášky a semináře, a to jak za celý soubor, tak za sledované studijní obory. 3. Zvlášť byly vyhodnoceny absolvované praxe, didaktiky jednotlivých předmětů a kurzy FSV. 4. Počítačové zpracování též umožnilo seřadit jednotlivé realizované přednášky, zajišťované konkrétní katedrou, podle jejich "úspěšnosti" u studentů, tj. podle jejich průměrné známky.

Výsledky a interpretace dat

CELKOVÁ SPOKOJENOST PODLE INDEXU

Hodnocení absolvovaných kurzů v indexu zachytilo v detailnějším pohledu otázku spokojenosti či nespokojenosti studentů se studiem na pedagogické fakultě. V tomto kontextu nabývá slovo spokojenost poněkud odlišného významu, než v souvislosti s dotazníkem. Značíme jím míru adekvátnosti a přístupnosti předkládaných informací v rámci absolvovaných kurzů. Klasifikace vypsanych přednášek, seminářů a praxí, obdobná jako ve vysokoškolském klasifikačním řádu (kdy jednička znamenala známku "výbornou" a čtyřka "nevyhovující"), pak jednoznačně určila, které kurzy studenti vítají, a které naopak odmítají.

Je potřeba také upozornit na to, že špatné hodnocení některých přednášek nemusí vždy odrážet jejich nízkou odbornou úroveň, "nepraktičnost" či nevyhovující styl výuky. Instrukce zněla, aby studenti jednotlivé přednášky posuzovali komplexně, jako celek, podle toho, nakolik je považují za přínosné. A že se posluchači snažili pracovat podle této instrukce jsme si ověřili jak v rozhovorech s nimi, tak i v samotných formulářích indexu. Když nám prošlo rukama několik indexů, kde jedna přednáška nejen s atraktivním názvem, ale i obsahem pro profesi pedagoga velmi významným, dostávala opakovaně velmi špatné známky, hledali jsme různá možná vysvětlení. Až jsme si u jednoho studenta přečetli, že "*po jedné hodině přenášky nejsem schopn hodnotit*". Obdobné to bylo i u jiné přednášky, které studentka právě psala čtyřku. Na otázku "*Vám se nelíbila...?*" odpověděla: "*Víte, ona paní asistentka na výuku moc nechodila.*" Jistě, přednáška, která se konala jednou, dvakrát za semestr nemohla přinést takovou sumu informací a poznatků jako ty, které se konaly pravidelně, každý týden. A studenti to také tak cítili.

Celkové zpracování dat z indexu koresponduje s výsledky získanými dotazníkem a se závěry, které z výsledků dotazníku vyplynuly. Úroveň výuky na fakultě není podle názoru studentů ze sledovaného souboru zcela dostačující. Průměrná známka udělená všem 1076 kurzům (2.12) stojí sice nad průměrnou hodnotou klasifikátorů 1-4 (tedy 2.5), ovšem představíme-li si za těmito číslicemi konkrétní známky, získáme daleko plastičtější obraz. Průměr nad dvě celé totiž znamená, že v nabídce přednášek na jedné straně skutečně převládají ty, o kterých studenti soudí, že jsou "výborné" (33.12%) a "velmi dobré" (33.38%, dohromady 66.50%). Avšak na straně druhé, celá jedna třetina absolvovaných kurzů je považována pouze za "dobré" (21.84%) či dokonce "nevyhovující" (11.65%). (Viz tabulka č.2a, 2b, 2c)

Tabulka č. 2a

Distribuce škálových hodnot
/pro 3 základní směry/

Známka Obor	1	2	3	4
ZŠ1	807 /35.08%/	834 /36.26%/	434 /18.86%/	225 / 9.78%/
VVP	1325 /34.77%/	1243 /32.62%/	849 /22.28%/	393 /10.31%/
SPPG	540 /27.59%/	616 /31.47%/	479 /24.47%/	322 /16.45%/
Celkem	2672 /33.12%/	2693 /33.38%/	1762 /21.84%/	940 /11.65%/

Zůstává otázkou, zda můžeme hodnotit instituci - fakultu v její celistvosti. Můžeme na ni nahlížet například jako na studenta? Přijmeme-li tuto paralelu, pak by jistě naši studenti, budoucí učitelé, motivovali "takto prospívajícího žáka" k lepším výsledkům.

Získaný obraz je složen z hodnocení studentů druhých až čtvrtých ročníků různých studijních oborů a zaměření (viz tabulka č.1). Jsou však názory na úroveň přednášek v jednotlivých studijních skupinách a ročnicích shodné?

Tabulka č.3a

Průměrná známka pro 3 základní směry

Obor	Průměrná známka	Standardní odchylka
ZŠ1	2.03	0.96
VVP	2.08	0.99
SPPG	2.30	1.04
Celkem	2.12	1.00

Tabulka č.3b

Průměrná známka pro jednotlivé obory

Obor	Průměrná známka	Standardní odchylka
ZŠ1	2.03	0.96
Pg-Čj Pg-Ov	1.90	0.93
SPPG	2.30	1.04
Čj-OV Čj-Hv	2.10	1.01
AJ-Vv AJ-Hv Aj-M	2.14	1.04
M-CH M-Zt	2.16	0.96
Celkem	2.12	1.00

Tabulka č. 3c

Průměrná známka pro jednotlivé obory /pro jednotlivé ročníky/

Ročník - Obor	Průměrná známka	Standardní odchylka
II.ZŠ1 III.ZŠ1	2.06 2.02	0.90 0.92
II.Pg-Čj III.Pg-Čj Pg-Oj	1.89 1.91	0.93 0.92
II.SPPG III.SPPG	2.37 2.25	1.05 1.04
II.Čj-Ov III.Čj-Ov IV.Čj-Hv	2.24 2.09 2.06	1.03 0.99 1.03
II.Aj-Hv Aj-Vv III.Aj-Hv Aj-Vv Aj-M	2.08 2.27	0.98 1.11
II.M-CH III.M-CH M-Zt IV.M-CH	2.27 1.99 2.25	0.94 0.91 0.98

Podle rozložení průměrů u jednotlivých studijních skupin (viz tabulky č.3a, 3b,3c) lze konstatovat, že s celkovou úrovní výuky na pedagogické fakultě jsou nejvíce spokojeni studenti druhého a třetího ročníku oboru **pedagogika** v kombinaci s českým jazykem nebo občanskou výchovou. Jimi udělený výsledný průměr vychází lepší ve srovnání s průměrem za celý soubor o více jak dvě desetiny (1.90 proti 2.12).

Jejich názor na celkovou úroveň absolvovaných kurzů je navíc vyrovnaný. Kdybychom si hypoteticky určili rozmezí průměrných hodnot od jedné do dvou za vyšší míru spokojenosti, pak také většina studentů oboru se k ní přiklání. Celkem v 19 případech hodnotí posluchači své zkušenosti z výuky průměrem do 2.00 a pouze pět sledovaných studentů této specializace oznámkovalo absolvované přednášky hůře.

Velmi zajímavé údaje poskytuje i pohled do tabulky distribuce škálových hodnot (viz tabulky č.2b, 2c). Přes 42% přednášek studenti tohoto oboru pokládají za vynikající, a zcela ve svém hodnocení odmítají pouze něco málo přes 6% kurzů.

Tabulka č. 2b

Distribuce škálových hodnot

Známka Obor	1	2	3	4
ZŠ1	807 /35.08%/	834 /36.26%/	434 /18.86%/	225 / 9.78%/
Pg-Čj Pg-Ov	320 /42.10%/	246 /32.36%/	145 /19.07%/	49 / 6.44%/
SPPG	540 /27.59%/	616 /31.47%/	479 /24.47%/	322 /16.45%/
Čj-OV Čj-HV	479 /34.51%/	452 /32.56%/	296 /21.32%/	161 /11.59%/
AJ-Vv AJ-HV Aj-M	225 /36.00%/	166 /26.56%/	156 /24.96%/	78 /12.48%/
M-CH M-Zt	301 /29.02%/	379 /36.54%/	252 /24.30%/	105 /10.12%/
Celkem	2672 /33.12%/	2693 /33.38%/	1762 /21.84%/	940 /11.65%/

Tabulka č. 2c

Distribuce škálových hodnot
/pro jednotlivé ročníky/

Známka Ročník- obor	1	2	3	4
II.ZŠ1 III.ZŠ1	83 /29.86%/ 724 /35.80%/	114 /41.01%/ 720 /35.61%/	61 /21.94%/ 373 /18.14%/	20 / 7.19%/ 205 /10.14%/
II.Pg-Čj III.Pg-Čj Pg-Ov	113 /42.96%/ 207 /41.65%/ Pg-Ov	85 /32.31%/ 161 /32.39%/ Pg-Ov	47 /17.87%/ 98 /19.72%/ Pg-Ov	18 / 6.84%/ 31 / 6.24%/ Pg-Ov
II.SPPG III.SPPG	208 /25.06%/ 332 /29.45%/	262 /31.57%/ 354 /31.41%/	208 /25.06%/ 271 /24.05%/	152 /18.31%/ 170 /15.08%/
II.Čj-Ov III.Čj-Ov IV.Čj-Hv	49 /28.32%/ 277 /33.90%/ 153 /38.44%/	60 /34.68%/ 279 /34.15%/ 113 /28.39%/	37 /21.39%/ 173 /21.17%/ 86 /21.61%/	27 /15.61%/ 88 /10.83%/ 46 /11.58%/
II.Aj-Hv Aj-Vv III.Aj-Hv Aj-Vv Aj-M	158 /36.41%/ Aj-Vv 67 /35.08%/ Aj-Vv Aj-M	127 /29.26%/ Aj-Vv 39 /20.42%/ Aj-Vv Aj-M	104 /23.96%/ Aj-Vv 52 /27.22%/ Aj-Vv Aj-M	45 /10.37%/ Aj-Vv 33 /17.28%/ Aj-Vv Aj-M
II.M-CH III.M-CH M-Zt IV.M-CH	60 /24.79%/ 141 /34.56%/ M-Zt 100 /25.84%/ IV.M-CH	80 /33.06%/ 159 /38.97%/ M-Zt 140 /36.17%/ IV.M-CH	78 /32.23%/ 78 /19.12%/ M-Zt 96 /24.81%/ IV.M-CH	24 / 9.92%/ 30 / 7.35%/ M-Zt 51 /13.18%/ IV.M-CH
Celkem	2672 /33.12%/	2693 /33.38%/	1762 /21.84%/	940 /11.65%/

V porovnání s "pedagogy" přistupují studenti velice blízké kombinace oborů **český jazyk - občanská výchova a český jazyk-hudební výchova** k absolvovaným přednáškám kritičtěji. Jejich celkové hodnocení absolvovaných kurzů (průměrná známka 2.10) se téměř shoduje s hodnocením celého sledovaného souboru (2.12). Také z 30 výzkumem podchycených posluchačů tohoto oboru pouze osm informátorů posuzovalo výuku průměrnou známkou lepší než 2.00. Tedy podle hypoteticky stanoveného klasifikátoru vyjádřila vyšší míru spokojenosti asi jedna čtvrtina studentů. Nutné je však uvést, že mezi více spokojenými studenty je 50% studentů čtvrtého ročníku, reprezentantů oboru český jazyk - hudební výchova.

Jen o málo kritičtější pohled na své absolvované kurzy ve srovnání s "češtináři" mají studenti oboru **anglický jazyk** v kombinaci s **hudební či výtvarnou výchovou** a nebo **matematikou** (1 student). Míru spokojenosti studentů vyjadřuje průměrná známka za celou skupinu angličtinářů 2.14.

Hodnocení "angličtinářů" se však jeví oproti ostatním studentům humanitních oborů rozkolísanější. Potvrzuje to na jedné straně standardní odchylka, která matematicky vyjadřuje i to, že sedm studentů z 19 výzkumem podchycených oceňuje kurzy průměrnou známkou lepší než 2.0. Detailnější rozbor poskytnutých statistických údajů na straně druhé pak vypovídá o výrazně odlišné klasifikaci mezi jednotlivými studijními skupinami "angličtinářů". Nutno však uvést, že všichni posluchači druhého ročníku angličtina - hudební výchova, pět studentů, jejichž průměrné hodnocení se pohybuje od 1.6 do 1.9, v seznamu přednášek opomněli uvést ostatními kolegy nepřiliš vysoko hodnocenou přednášku z pedagogiky. Narozdíl od nich všichni čtyři studenti reprezentující třetí ročník oboru angličtina s různými kombinacemi podávají druhé nejhorší hodnocení přednášek v rámci celého vzorku. Míru kritičnosti a rozkolísanosti dokládá též tabulka distribuce škálových hodnot. (Viz tabulky č. 2b, 2c.)

Třetí skupina studentů-respondentů studijního zaměření VVP specializovaná na obory **matematika - chemie** (2.- 4. ročník) a **matematika - základy techniky** (3. ročník) vystupuje jako nejkritičtější ve srovnání se svými kolegy "předmětáři". Její celkový průměr 2.16 přesahuje průměrnou hodnotu klasifikace všech přednášek. Je však velmi zajímavé, že skóre spokojenějších studentů s průměrem pod 2.0 a méně spokojených studentů, kteří hodnotí výuku průměrnou známkou nad 2.0, je vyrovnané. Ovšem kritičnost zde nabývá vyšších průměrných hodnot. Vyjímkou nejsou hodnoty nad 2.5 a jeden student čtvrtého ročníku dokonce udělil 61 absolvovaným přednáškám průměrnou známku 3.22. Odlišné postoje studentů matematiky také dokresluje skutečnost, že na rozdíl od kolegů humanitních oborů v daleko větší míře směřují svá hodnocení ke středovým hodnotám dvě a tři. Jedničky tedy ve srovnání s ostatními studenty VVP udělují zdrženlivěji. Zaujme též, že jako nejskeptičtější studijní skupina vystupují studenti druhého ročníku, kteří 42.15% přednášek považují za dobré a nevyhovující. Jejich opakem jsou pak studenti třetího ročníku, kteří hodnotí 73.53% přednášek jako výborné či velmi dobré. Posluchače čtvrtého ročníku charakterizuje vysoká polarizace v hodnocení.

Posluchači studia učitelství prvního stupně ZŠ udělují v celkovém hodnocení absolvovaných kurzů druhý nejlepší průměr. Průměrná známka 2.03 i poměrně malá rozkolísanost názorů studentů vyjádřená standardní odchylkou 0.96 dokládají vyšší spokojenost budoucích učitelů prvního stupně ZŠ. Studenti třetího ročníku, ve vzorku zastoupeni 33 informátory, dokonce více jak 71% přednášek pokládají za výborné a velmi dobré a zcela odmítají pouze 10.14% kurzů. Pozitivnější v hodnocení za celý obor jsou již pouze studenti oboru pedagogika - český jazyk nebo občanská výchova.

Naopak pověst o největší nespokojenosti se studiem na pedagogické fakultě potvrzují výzkumem podchycení studenti oboru **speciální pedagogika (SPPG)**. Ani jeden student druhého ročníku tohoto zaměření nedává absolvovaným kurzům průměrnou známku lepší jak 2.00, (většina průměrů jednotlivých studentů se pohybuje v rozmezí 2.3 - 2.5). Třetí ročník hodnotí své zkušenosti o málo pozitivněji. Zde alespoň mezi 32 studenty se nalézá pět, kteří svá studia oceňují průměrnou známkou lepší než 2.0. Nepřekvapí tedy, že průměrná známka za celou skupinu (2.30) zůstává o téměř dvě desetiny za průměrem celého zkoumaného vzorku studentů. (Viz tabulky č. 3a, 3b, 3c.) Velmi signifikantní pro skupinu SPPG jsou také hodnoty standardních odchylek průměrného hodnocení u jednotlivých studentů. Tyto hodnoty, pohybující se nejčastěji v rozmezí 0.9 - 1.25, vypovídají o značné nevyrovnanosti v udělování známek jednotlivým absolvovaným přednáškám. To tedy znamená, že téměř každý student našel v nabídce absolvovaných kurzů hodně těch, které jej uspokojily, ovšem i hodně takových, které jej neuspokojily vůbec. (Viz tabulky č. 2a, 2b, 2c.)

Celkový pohled na rozložení známek u sledované skupiny studentů SPPG pak jen opět koresponduje s již konstatovanou vyšší mírou nespokojenosti. Jedničky zastoupené v hodnocení druhého ročníku 25.06% a třetího ročníku 29.45% nabývají jedněch z nejnižších hodnot v celém vzorku. Zatopcentuální zastoupení čtyřek, přednášek, se kterými byli studenti zcela nespokojeni, je u druhého ročníku vůbec nejvyšší (18.31%). Studenti třetího ročníku ovšem se svými 15.08% čtyřek nikterak nezaostávají za svými mladšími kolegy. Budeme-li si chtít sestavit rámcový obraz o spokojenosti a nespokojenosti studentů SPPG, lze uvést, že téměř 60% přednášek pokládají posluchači za výborné a velmi dobré a více jak 40% za dobré či nevyhovující.

Shrneme-li zjištěné poznatky o spokojenosti jednotlivých studijních specializací a zaměření s přínosností výuky, můžeme konstatovat, že jednoznačně jako nejméně spokojená skupina posluchačů fakulty vystupují studenti SPPG. Potvrzuje to nejen celkový průměr hodnocení přednášek, ale také nejvyšší procento zcela odmítnutých kurzů. Na druhém místě pak stojí studenti VVP - matematika - chemie či matematika - základy techniky. Z jejich pohledu jim škola nabídla ve většině pouze trochu nadprůměrné a trochu podprůměrné kurzy. Naopak "angličtinářům", ačkoliv i oni se vyjádřili k absolvovaným kurzům často velmi kriticky, fakulta zajistila poměrně vysoké procento vynikajících přednášek. Podobně i studenti oboru český jazyk - občanská výchova a český jazyk - hudební výchova, podle svého soudu zažili velký počet výborných a ovšem i hodně velmi dobrých přednášek. Třetina kurzů však zůstala češtináři odmítnuta.

K spíše spokojeným studijním oborům a zaměření patří posluchači oboru učitelství prvního stupně. Značná část jimi posuzovaných přednášek dostává výborné a velmi dobré ocenění a zcela odmítnutých kurzů je tady méně než u většiny ostatních sledovaných skupin. Ještě výrazněji lze pak tento trend spatřovat u nejspokojenější skupiny studentů, studentů pedagogiky v kombinaci s českým jazykem či občanskou výchovou.

Velmi zajímavé je také zjištění vyplývající z tabulky distribuce škálových hodnot. (Viz tabulka č. 2c.) U čtyř studijních specializací studenti nižšího ročníku prokázali vyšší míru nespokojenosti než jejich starší kolegové. Pouze "pedagogové" a "angličtináři" teoreticky jakoby s postupem do vyššího ročníku ztráceli optimismus a stávali se nespokojenějším.

Na vyšší míře spokojenosti ve vyšších ročnících se může podílet nejen širší nabídka volitelných předmětů, ale může to být i důsledek určité resignace na představy, s nimiž posluchači na fakultu vstupovali.

HODNOCENÍ PRAXÍ A DIDAKTIK

Poměrně vysoké hodnocení, které posluchači udělili praxím (průměrná známka pro všechny praxe je 1.93, tedy téměř o dvě desetiny lepší než průměrná známka všech přednášek) potvrzuje nejen jejich silnou potřebu vyzkoušet si teoretické poznatky "na živo", ale i uspokojení z kontaktu s dětmi. I toto zjištění potvrzuje výsledky získané pomocí dotazníku (kde ideální poměr pro získávání praktických dovedností je více jak dvojnásobný proti reálnému stavu) a commitmentu (kde v druhém bloku, "professional", zvláště pro studenty SPPG dominuje sub-blok "teaching" - kontakt s žáky a jeho prožívání). Pedagogicko - klinický semestr, kombinující styk s žáky s teoretickou výukou, dostal známku již jen o něco lepší než průměrnou (2.01). Silnou potřebu praktického výcviku úzce spojeného s teoretickou výukou u posluchačů učitelství prvního stupně ZŠ dokumentuje i výrazný kladný ohlas, který u nich mělo nově zavedené učitelské praktikum (průměrná známka 1.17, standardní odchylka 0.37). Veškeré didaktiky, které mohou být chápány jako "konkrétní návody jak učit", shrnuté do jedné skupiny, pak byly hodnoceny průměrnou známkou blízkou průměru (2.05).

POČTY ABSOLVOVANÝCH KURZŮ

Další údaje, které jsou zajímavé právě ve vzájemném vztahu se spokojeností studentů, přináší tabulka č. 4a. Tato tabulka dokumentuje průměrný počet přednášek, které studenti jednotlivých oborů v jednotlivých ročnících měli možnost absolvovat. Objevuje se trend větší spokojenosti s výukou u oborů s širší nabídkou různých přednášek. Posluchači druhého nejspokojenějšího oboru - učitelství prvního stupně ZŠ uvádí také největší počet absolvovaných přednášek. Lze tedy předpokládat, že měli i větší možnost volby, mohli si nejsnáze vybrat přednášky, které vyhovovaly jejich zájmům. To, že byli ve svém výběru úspěšní, dokazuje i malé procento přednášek označených jako nevyhovující.

Téměř stejně širokou možnost volby měli i studenti speciální pedagogiky, kteří však se svým dosavadním studiem jsou spokojeni nejméně. Zde je však výrazná polarizace hodnocení - zhruba polovina přednášek byla označena za výborné a velmi dobré a téměř polovina pouze za dobré a nevyhovující. Zde tedy posluchači neměli vždy možnost, a to ani při poměrně široké nabídce, vybrat si takové přednášky, které by je uspokojily.

Jiným zajímavým zjištěním je, že počet přednášek v jednotlivých letech má mírně klesající tendenci (viz tabulka č. 4b).

Tabulka č. 4a

Realizovaná nabídka přednášek

Školní rok Obor-ročník	I.	II.	III.	IV.	Průměr
II. ZŠ III. ZŠ	21 <u>27</u>	<u>33</u> 26	<u>26</u>		26.60
II. Pg-Čj III. Pg-Čj Pg-Oj	17 <u>22</u>	<u>18</u> 13	<u>21</u>		18.20
II. SPPG III. SPPG	21 <u>24</u>	<u>18</u> 32	<u>23</u>		23.60
II. Čj-Ov III. Čj-Ov IV. Čj-Hv	13 <u>18</u> 24	<u>14</u> 17 <u>25</u>	<u>23</u> 22	<u>21</u>	19.66
II. Aj-Hv Aj-Vv III. Aj-Hv Aj-Vv Aj-M	16 <u>26</u>	<u>23</u> 18	<u>21</u>		20.80
II. M-CH III. M-CH M-Zt IV. M-CH	19 <u>18</u> 18	<u>24</u> 17 <u>23</u>	<u>20</u> 24	<u>23</u>	20.66

Školní rok: 1989/90 normální písmo
1990/91 normální, podtržené
 1991/92 tučné
1992/93 tučné, podtržené

Tabulka č. 4b

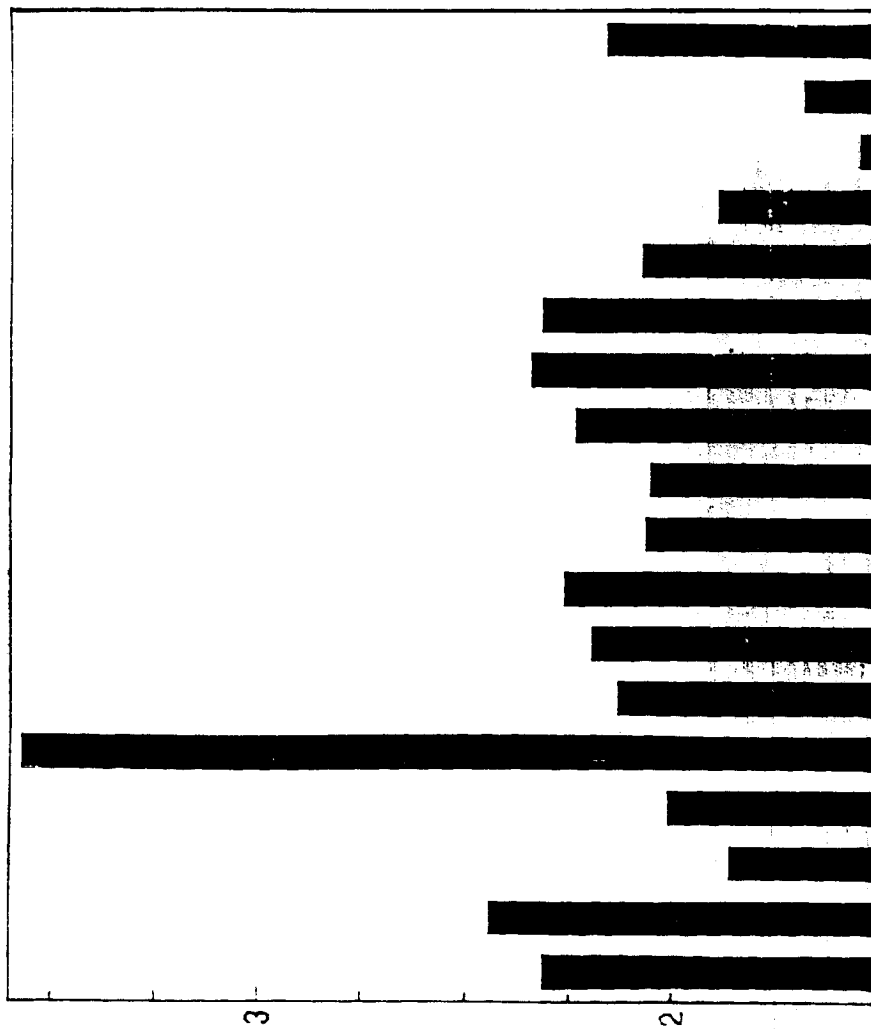
Realizovaná nabídka v jednotlivých letech

Ročník Školní rok	I.	II.	III.	IV.
1989/90	21.00			
1990/91	22.50	24.00		
1991/92	17.50	20.50	23.00	
1992/93		21.66	22.33	22.00

HODNOCENÍ KATEDER

Dosud jsme se zabývali hodnocením přednášek z pohledu různých studijních skupin (oborové specializace, studijní směry) či z pohledu jednotlivých studentů. Odpovídá tomu i hodnocení v rovině jednotlivých kateder? Je však nutné si uvědomit, že hodnoty uvedené v příslušných tabulkách (graf, tabulka č.5) a také hodnocení přednášek v rámci kateder, dokumentované v Doplncích, slouží jako orientační informace pro jednotlivé katedry. Nejsou klasifikací v pravém slova smyslu, nejedná se o statisticky průkaznou evaluaci jednotlivých kateder či vyučujících. Průměrné "známky" ukazují pouze preferenci jednotlivých tematických okruhů u různých studijních skupin.

PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA JEDNOTLIVÝCH KATEDER

- obecné pedagogiky
- občanské výchovy
- tělesné výchovy
- hudební výchovy
- výtvarné výchovy
- technické výchovy
- biologie, zdravotní a ekologické výchovy
- chemie a didaktiky chemie
- matematiky a didaktiky matematiky
- anglického jazyka a literatury
- odborné jazykové přípravy
- české literatury
- českého jazyka
- didaktické technologie
- filosofie a sociálních věd
- pedagogické a školní psychologie
- speciální pedagogiky
- školní pedagogiky

Tabulka č. 5

Průměrná známka jednotlivých kateder

Katedra	Průměr	Počet známek	Standardní odchylka
tělesné výchovy	1.54	524	0.78
občanské výchovy	1.68	229	0.91
pedagogické a školní psychologie	1.86	535	0.96
hudební výchovy	1.89	537	0.93
filozofie a sociálních věd	2.01	555	0.87
matematiky a didaktiky matematiky	2.05	696	0.87
anglického jazyka a literatury	2.06	211	0.97
výtvarné výchovy	2.07	394	0.94
českého jazyka	2.12	973	1.01
obecné pedagogiky	2.15	230	1.09
české literatury	2.19	664	0.97
odborné jazykové přípravy	2.19	290	0.92
chemie a didaktiky chemie	2.23	361	0.96
školní pedagogiky	2.31	477	1.01
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	2.34	447	1.08
technické výchovy	2.40	107	0.95
speciální pedagogiky	2.42	432	0.97
didaktické technologie	3.56	228	0.64
Pro celý soubor	2.12	8067	1.00

Jednoznačně nejlepší průměrnou známku (1.54) získala katedra **tělesné výchovy**. V rámci této katedry pak byly "nejúspěšnější" zimní a letní výcvikové kurzy. K jejich oblibě pravděpodobně přispělo to, že studenti, kteří jsou během školního roku rozptýleni v malých skupinkách po různých pracovištích a spoustu času tráví přejížděním z jednoho konce města na druhý, tady konečně měli možnost žít tím "pravým společenským životem". Našli zde sociální klima klidnější a příznivější pro budování a rozvoj interpersonálních kontaktů. Je nutné si ale uvědomit, že tato katedra nezabezpečuje pouze hodiny "obecného", relaxačního tělocviku, ale pro některé studijní skupiny zajišťuje i vysoce specializovanou výuku.

Katedra občanské výchovy (průměrná známka 1.68) zdánlivě snadno rozšiřuje všeobecný rozhled studentů. Zprostředkovává jim seznámení s takovými atraktivními obory jako jsou antropologie, ekonomie, etika, které lze považovat za důležité v oblasti sociální orientace.

Třetí "nejúspěšnější" katedrou je katedra **pedagogické a školní psychologie** (průměrná známka 1.86). Zde nejlépe studenti hodnotí přednášky ze sociální a pedagogické psychologie a z patopsychologie. V obou případech se jedná o předměty objasňující mechanismy utváření a fungování mezilidských vztahů.

Podobně studenty oslovují také přednášky z oboru **filozofie a sociálních věd**, patřící ke společnému základu a zajišťované stejnojmennou katedrou (téma řady přednášek se kryje s nabídkou oborové výuky občanské výchovy). Zájem studentů o tuto oblast potvrzuje pak páté místo v celkovém pořadí kateder, i když dosažený průměr 2.01 se blíží spíše ke středním hodnotám.

Trendu, spočívajícímu v zájmu studentů především o ty obory a předměty, které posilují jejich sociální orientaci ve společnosti, odpovídají katedry umístěné na konci seznamu. Katedra **didaktické technologie** (průměrná známka 3.56 při nejmenší standardní odchylce z celého souboru - 0.64) a katedra **technické výchovy** (průměrná známka 2.40), skutečně nenabízejí studentům přednášky, které by výrazně rozšiřovaly jejich schopnosti komunikovat s lidmi, pro studenty učitelství tak významné (viz commitment).

Mezi posledními třemi se ovšem nachází také katedra **speciální pedagogiky** (viz analýzy výše). Zde je hodnocení jednotlivých přednášek velmi různorodé a standardní odchylka patří k těm vyšším (průměrná známka 2.42, standardní odchylka 0.97). Tento stav je bezpochyby výsledkem nevyváženosti mezi nabídkou a poptávkou. Studenti katedry, kteří volí svou profesi s odhodláním pomáhat, vcítit se (viz commitment), nemusí typ poznatků předkládaných být v odborně kvalitních přednáškách a seminářích chápat jako pro sebe a svoji práci zásadní.

Většina **oborových kateder**, tedy kateder, které vychovávají své kmenové studenty (M, Aj, Vv, Čj, CH) je hodnocena průměrnou známkou 2.05 - 2.23, tedy vcelku průměrně. Výrazně lepší hodnocení získaly dvě oborové katedry, již zmiňovaná katedra občanské výchovy a katedra **hudební výchovy**. Je trochu překvapením, že katedra **výtvarné výchovy** se umístila téměř ve středu našeho pomyslného žebříčku.

V poslední třetině našeho seznamu nalézáme katedru **školní pedagogiky** a katedru **biologie**. Nepřekvapí, že právě tyto dvě katedry dosáhly horšího průměru. Velkou roli zde pravděpodobně hraje menší míra osobních kontaktů studentů a učitelů (nejedná se o oborové katedry vychovávající si vlastní studenty, ale o katedry poskytující servis všem, ale nikomu určitému) a také nadbytečné opakování v nepřilíš dobře propracovaném systému posloupnosti získávání jednotlivých poznatků. V tomto systému nemají posluchači možnost jiné volby.

HODNOCENÍ KATEDER OČIMA STUDIJNÍCH OBORŮ

Předcházející řádky dokumentovaly postavení kateder v rámci celého sledovaného souboru. Nyní se budeme zabývat jejich postavením v rámci jednotlivých studijních skupin. (Viz tabulka č.6)

Můžeme říci, že "u studentů učitelství prvního stupně ZŠ je nejoblíbenějším předmětem tělocvik". V této skupině však katedra tělesné výchovy zabezpečuje nejen "relaxační" předmět, ale i "odbornou" výuku, pro některé z respondentů třetího ročníku je TV dokonce specializačním předmětem. (Podobně je specializačním oborem i AJ, který je zde také hodnocen lépe než v celém souboru. To se však týká pouze dvou studentů). Katedrou, která je touto skupinou hodnocena výrazně lépe než celým sledovaným souborem je katedra českého jazyka (1.71 proti 2.12). Obdobně i katedra pedagogické a školní psychologie a "oborová" katedra školní pedagogiky jsou tady hodnoceny výrazně lépe než v rámci celého souboru respondentů (katedra PŠP 1.53 proti 1.86 a katedra ŠP 2.01 proti 2.31). Je tomu tak snad proto, že přes vznikající možnosti specializace, je učitelství prvního stupně oborem komplexním, vyžadujícím nejširší pedagogicko-psychologický společný základ. Naproti tomu přednášky obou "technických" kateder považují tito posluchači za podstatně méně přínosné než celý sledovaný soubor (u katedry technické výchovy je to 2.65 proti 2.40 a u katedry didaktické technologie 3.78 proti 3.56).

Studijní skupiny pedagogika - český jazyk a pedagogika - občanská výchova do značné míry uspokojují předměty vztahující se k jejich budoucí profesi. Jako nejlepší vůbec spatřují pedagogové práci katedry speciální pedagogiky (1.22), jejíž dosažený průměr překonává i jednotlivá hodnocení udělená katedře tělesné výchovy. Otázka, proč studenti pedagogiky považují přednášky ze speciální pedagogiky za tolik přínosné a kmenoví posluchači katedry nikoli, může být vysvětlena zájmem posluchačů o typ poznatků, které učitelé nabízejí, nebo globálním, atraktivně podaným vstupem do široké problematiky speciální pedagogiky. Orientace studentů na obory pedagogice blízké dokládá i skvělé hodnocení katedry pedagogické a školní psychologie (1.35). Stejně pozitivně jako studenti speciální pedagogiky a na rozdíl od zbývajících studentů oceňují pedagogové i kurzy nabídnuté katedrou biologie, zdravotní a ekologické výchovy (1.88). K jejich spokojenosti pak přispívá i studium na kmenových katedrách druhých oborů (občanská výchova (1.71), česká literatura (1.84), částečně i český jazyk (1.95)). Přestože průměrné známky udělené nejspokojenější sledovanou skupinou studentů pedagogické fakulty nikdy nenabývají horších výsledných hodnot než je průměr za celý vzorek, můžeme říci, že se studenti sledované studijní kombinace staví k některým absolvovaným kurzům kateder kritičtěji. Proč ale právě dvě oborově pedagogům nejvlastnější katedry obecné a školní pedagogiky vyhodnotili studenti až jako deváté a jedenácté v pořadí? Stejně překvapuje ovšem i odmítnutí jazykových kurzů. Na druhé straně lze pochopit, že humanitně orientované studenty neoslovily přednášky z didaktické technologie.

Posluchači oboru **speciální pedagogika**, stejně tak jako posluchači většiny ostatních specializací, postavili na první místo (s průměrnou známkou 1.59) katedru tělesné výchovy. Pro tyto studenty však katedra Tv není zdrojem pouhého "odpočinkového" předmětu, ale zajišťuje jim i výuku vysoce odbornou - kurzy speciální a zdravotní tělesné výchovy. Stejně tak hudební výchova nabývá při práci s hendikepovanými žáky nových dimenzí. Hodnocení těchto kateder se zde však téměř neliší od jejich hodnocení v rámci celého sledovaného souboru. Zajímavou charakteristikou této skupiny je pozitivně posunuté hodnocení katedry biologie, zdravotní a ekologické výchovy, které se výrazně liší od hodnocení celým sledovaným vzorkem (1.90 proti 2.34). Předmět biologie člověka, určený právě pro studenty speciální pedagogiky, patří mezi vůbec nejúspěšnější kurzy pořádané touto katedrou. Posluchači připravující se na práci s různě tělesně i duševně postiženými dětmi zřejmě mají potřebu seznámit se a porozumět biologickým zákonitostem lidského druhu. Stejně tak i mírně pozitivně posunuté hodnocení katedry filozofie a sociálních věd (1.93 proti 2.01) by nasvědčovalo potřebě nalézt či potvrdit si filozofický a společenský smysl své práce. Naproti tomu svoji vlastní katedru, katedru speciální pedagogiky, hodnotí studenti ještě o něco hůře než ji hodnotí celý sledovaný soubor (2.55 proti 2.42). V jejím rámci pak nejvíce oceňují ty předměty, které můžeme považovat za praktické - výběrové semináře poruchy učení a prostorová orientace nevidomých. Nejméně je uspokojují předměty teoretické, zabývající se základy a dějinami SPPG. Stejně tak průměrná známka katedry školní pedagogiky je v této skupině o něco horší než v rámci celého zkoumaného vzorku (2.56 proti 2.31). Ani zde "obecné" předměty (obecná pedagogika a pedagogika předškolního věku) nejsou považovány za příliš přínosné.

Druhá skupina studentů - "předmětářů" aprobace **český jazyk - občanská výchova** a **český jazyk - hudební výchova** stejně jako jejich kolegové matematici, "speckaři" a budoucí učitelé na prvním stupni hodnotí nejlépe ze všech absolvovaných kurzů hodiny zajišťované katedrou tělesné výchovy. Téměř za stejně úspěšné lze považovat také oborové přednášky z občanské výchovy (podle češtinářů-občankářů) a z české literatury. Kladné posouzení přednášek z literatury (1.78) je přitom více jak o čtyři desetiny lepší než hodnocení katedry za celý vzorek (2.19). Další dvě profilové katedry "češtinářů", katedra českého jazyka a katedra hudební výchovy, nezískaly u studentů příliš vysoký kredit, a to jak z hlediska dosaženého pořadí, tak především v porovnání s hodnocením celého souboru respondentů. Obě zaostávají za průměrem za celý sledovaný vzorek (hudební výchova 2.13 proti 1.89, český jazyk 2.25 proti 2.12). Kriticky však studenti sledované aprobace vidí i přednášky zbývajících kateder, které zajišťovali kurzy společného základu (viz tabulku č.6). Nejpřekvapivější zjištění zde přináší porovnání průměru katedry pedagogické a školní psychologie uděleného češtináři (2.78) a průměrné hodnoty této katedry za celý vzorek (1.86). Tento vysoký průměr je navíc ojedinělý v porovnání s ostatními sledovanými obory.

Další sledovaná skupina studentů VVP, studentů oboru **anglický jazyk** v kombinaci s **hudební** nebo **výtvarnou výchovou** či **matematikou** na první místo (i když zdrženlivěji) klade své oborové katedry. Studenti hudební výchovy svůj obor sice považují za druhý nejlepší (1.72) ve svém studiu, ovšem kurzy angličtiny klasifikované známkou 2.06 stojí již na čtvrtém místě v pořadí. Výtvarnou výchovu dokonce hodnotí o málo hůře než budoucí učitelé na prvním stupni. Student, jehož druhým zvoleným oborem se stala matematika, pak pokládá studium na druhé oborové katedře až za osmé nejlepší. Kde tedy angličtináři spatřují více pozitiv svého studia? Jsou to obory spojené s filozofií a sociálními vědami (1.68 vůbec nejlepší hodnocení v rámci sledovaného vzorku), kurzy tělesné výchovy a psychologie, jejichž atraktivitu potvrzuje hodnocení ostatních studijních skupin. Zcela standardně podali angličtináři také hodnocení kateder biologie, zdravotní a ekologické výchovy (2.9), didaktické technologie (3.07) a školní pedagogiky (3.36). Jistě zaujme, že jazykáři, byť jen v malém zastoupení, hodnotili výuku dalšího cizího jazyka na katedře odborné jazykové přípravy průměrnou známkou (3.00), tedy nejhůře z celého sledovaného vzorku.

Studenti VVP, aprobace **matematika - chemie** či **matematika - základy techniky**, stejně jako většina ostatních hodnotili nejlépe katedru tělesné výchovy a katedru pedagogické a školní psychologie. Svoji kmenovou katedru, katedru matematiky a didaktiky matematiky, posuzovali jen nepatrně lépe než celý zkoumaný soubor (2.03 proti 2.05) a katedru chemie a didaktiky chemie hodnotili ve shodě se sledovaným vzorkem (2.23). Výrazně více než ostatní posluchače je však uspokojila katedra technické výchovy, kde průměrná známka je lepší než u celého souboru (2.17 proti 2.40) a také katedru didaktické technologie hodnotili výrazně příznivěji (2.78 proti 3.56). Naopak katedra českého jazyka nedošla u technicky zaměřených studentů přílišného ocenění (průměrná známka 2.80 proti 2.12 u celého souboru).

Tabulka č. 6

Pořadí kateder pro jednotlivé studijní skupiny

ZŠ1

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
anglického jazyka a literatury	1.00	2
tělesné výchovy	1.49	359
pedagogické a školní psychologie	1.53	126
českého jazyka	1.71	231
hudební výchovy	1.82	270
matematiky a didaktiky matematiky	1.97	302
chemie a didaktiky chemie	2.00	11
školní pedagogiky	2.01	127
výtvarné výchovy	2.02	208
filozofie a sociálních věd	2.10	133
odborné jazykové přípravy	2.32	60
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	2.35	146
technické výchovy	2.65	35
české literatury	2.86	199
didaktické technologie	3.78	66

Pg - Čj

Pg - Ov

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
speciální pedagogiky	1.22	22
pedagogické a školní psychologie	1.35	62
tělesné výchovy	1.50	2
občanské výchovy	1.71	17
české literatury	1.84	133
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	1.88	33
filozofie a sociálních věd	1.90	74
českého jazyka	1.95	214
obecné pedagogiky	1.97	96
odborné jazykové přípravy	2.17	17
školní pedagogiky	2.36	64
didaktické technologie	3.25	8

SPPG

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
tělesné výchovy	1.59	167
hudební výchovy	1.77	22
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	1.90	141
filozofie a sociálních věd	1.93	178
pedagogické a školní psychologie	1.96	232
technické výchovy	2.07	29
matematiky a didaktiky matematiky	2.19	122
výtvarné výchovy	2.22	27
české literatury	2.35	110
obecné pedagogiky	2.35	92
odborné jazykové přípravy	2.37	96
českého jazyka	2.49	127
speciální pedagogiky	2.55	406
školní pedagogiky	2.56	55

Čj - Ov

Čj - Hv

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
tělesné výchovy	1.63	58
občanské výchovy	1.67	212
české literatury	1.78	229
odborné jazykové přípravy	2.00	48
hudební výchovy	2.13	136
filozofie a sociálních věd	2.20	38
obecné pedagogiky	2.22	40
českého jazyka	2.25	366
školní pedagogiky	2.38	109
pedagogické a školní psychologie	2.78	58
didaktické technologie	3.07	13
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	3.11	60

Aj - Vv

Aj - Hv

Aj - M

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
obecné pedagogiky	1.00	1
filozofie a sociálních věd	1.68	56
hudební výchovy	1.72	80
tělesné výchovy	2.00	6
anglického jazyka a literatury	2.06	209
pedagogické a školní psychologie	2.07	15
výtvarné výchovy	2.10	159
českého jazyka	2.43	7
matematiky	2.50	12
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	2.90	36
odborné jazykové přípravy	3.00	3
didaktické technologie	3.07	14
školní pedagogiky	3.36	25

M - CH

M - Zt

Katedra	Průměrná známka	Počet hodnocení
tělesné výchovy	1.37	40
pedagogické a školní psychologie	1.83	42
matematiky a didaktiky matematiky	2.03	260
školní pedagogiky	2.14	98
filozofie a sociálních věd	2.16	76
odborné jazykové přípravy	2.16	36
technické výchovy	2.17	36
chemie a didaktiky chemie	2.23	375
biologie, zdravotní a ekologické výchovy	2.51	31
didaktické technologie	2.78	23
českého jazyka	2.80	21

Shrnutí

Shrneme-li velmi stručně poznatky získané pomocí indexu, můžeme v souladu s dotazníkem i commitmentem říci, že:

1. studenti oceňují více praktické dovednosti než čistě teoretické obory. Z teoretických oborů pak preferují ty, které jim umožňují orientovat se v interpersonálních vztazích či nalézt smysl své činnosti (SPPG) nebo své profilové obory (VVP)
2. studenti preferují možnost volby různých přednášek
3. objevují se tři typy studentů v souladu se třemi základními obory studia:
  - a: Studenti SPPG, mající také širokou nabídku přednášek, z nichž ale více jak třetinu považují za nevyhovující. Jsou nejvíce nespokojenou skupinou ze všech posluchačů fakulty.
- a dále -
  - b: Poměrně spokojení studenti učitelství prvního stupně ZŠ, absolvující širokou škálu přednášek, z nichž zcela odmítají jen nepatrnou část. Více jak dvě třetiny přednášek hodnotí jako velmi dobré.
  - c: Studenti VVP, rozpadající se do dvou podskupin. Posluchači oboru pedagogika patří mezi ty nejspokojenější - nejvíce přednášek hodnotí jako vynikající a nejméně jich odmítají. Obdobně spokojeni jsou i studenti humanitních oborů. Studenti technických oborů (M, CH, Zt) jsou kritičtější, méně přednášek považují za vynikající, ale procento odmítnutých kurzů u nich není příliš vysoké.

Hodnocení absolvovaných přednášek studenty bylo založeno na principu vysokoškolského klasifikačního řádu. Vrátime-li se k paralele studentů jako učitelů a fakulty jako žáka, je tento žák podle svých učitelů průměrný. Získal sice třetinu jedniček a třetinu dvojek, ale také celou třetinu trojek a čtyřek. Žák s tímto prospěchem, tj. průměrnou známkou 2.12, by v základní škole vyznamenání nedostal.

Většina kateder-žáků by byla svými studenty-učiteli hodnocena jako průměrná. Je nutno si uvědomit, že průměr nad 2.00 by byl téměř kontraindikací přijetí na střední školu. Slovní hodnocení známek totiž není v souladu s jejich reálným významem. Tak jako žák, který má samé "dostatečné" není žák dostatečně připravený a žák, který má samé "dobré" není žák dobrý, ale pouze průměrný, tak právě i katedra, která má průměr přes dvě celé není velmi dobrá, ale právě jen průměrná.

Navíc použitá klasifikační škála byla užší než klasifikační systém na státních základních školách. V základních školách je průměr klasifikátorů 3.00 a podle V.Hrabala pod tímto průměrem leží pouze 15% známek udělených učiteli (Jaký jsem učitel? Praha, SPN, 1988). Studenti, kteří měli k dispozici škálu s průměrným klasifikátorem 2.50, však rozdali více jak 33% podprůměrných známek.